

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการผลิตวารสารทางการเกษตรในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวารสารทางการเกษตรที่จัดพิมพ์เผยแพร่ในประเทศไทย ในด้านหน่วยงานผู้ผลิตวารสาร วัตถุประสงค์ในการผลิต ประเภทของวารสาร เนื้อหาวิชาของวารสาร กลุ่มผู้ใช้เป้าหมาย และวิธีการเผยแพร่วารสาร ตลอดจนศึกษาแหล่งผลิตวารสารทางการเกษตรในด้านการดำเนินการผลิตปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตวารสาร

การวิจัยครั้งนี้ มีสมมติฐาน 5 ประการคือ

1. วารสารทางการเกษตรส่วนใหญ่ผลิตโดยหน่วยงานราชการ
  2. ประเภทของวารสารทางการเกษตรที่ผลิตส่วนใหญ่เป็นวารสารวิชาการ โดยมีกลุ่มผู้ใช้เป้าหมายคือ นักวิจัย นักวิชาการ
  3. วารสารทางการเกษตรที่ผลิตส่วนใหญ่เป็นวารสารในสาขาพืชศาสตร์
  4. วารสารส่วนใหญ่เผยแพร่โดยวิธีแจกเป็นอภิปรายวิชาการ
  5. ปัญหาสำคัญในการผลิตวารสารทางการเกษตร คือ ขาดบทความที่จะนำมาลง
- การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ
1. การรวบรวมข้อมูลวารสารทางการเกษตรที่เผยแพร่อยู่ในห้องสมุดและศูนย์เอกสารทางการเกษตรในเขตกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดจำนวน 36 แห่ง รวบรวมวารสารทางการเกษตรเพื่อนำมาวิเคราะห์ได้รวมทั้งสิ้น 157 ชื่อ และได้บันทึกรายละเอียดของวารสารแต่ละชื่อลงในแบบบันทึกข้อมูล
  2. การส่งแบบสอบถามให้แก่ผู้ผลิตวารสารทางการเกษตร ซึ่งได้แก่บรรณาธิการวารสารที่ได้จากการรวบรวมและวิเคราะห์วารสารทางการเกษตรในขั้นตอนแรกจำนวน 157 ชื่อ โดยได้สอบถามถึงการดำเนินการผลิตวารสาร ระยะเวลาในการผลิตวารสาร ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตวารสารทางการเกษตร และได้รับแบบสอบถามกลับคืนจากผู้ผลิตวารสารรวม 138 ชื่อ

ผลการวิจัยสรุปและอภิปรายได้ดังนี้

วารสารทางการเกษตรที่จัดพิมพ์เผยแพร่ในประเทศไทย

1. ผู้ผลิตวารสารทางการเกษตรและจำนวนวารสารที่ผลิต

จากการวิเคราะห์วารสารทางการเกษตรที่เผยแพร่อยู่ในห้องสมุดและศูนย์เอกสารทางการเกษตร จำนวน 157 ชื่อ พบว่าวารสารทั้ง 157 ชื่อ ผลิตโดยหน่วยงานต่างๆ 136 แห่ง เป็นวารสารที่ผลิตโดยหน่วยงานภาครัฐบาลมากที่สุด 112 ชื่อ จากหน่วยงาน 97 แห่ง รองลงมาผลิตโดยหน่วยงานภาคเอกชน 23 ชื่อ จากหน่วยงาน 18 แห่ง ผลิตโดยสมาคมทางการเกษตร 19 ชื่อ จากหน่วยงาน 18 แห่ง และผลิตโดยองค์กรระหว่างประเทศ 3 ชื่อ จากหน่วยงาน 3 แห่ง

ในหน่วยงานภาครัฐบาลที่ผลิตวารสารทางการเกษตร พบว่า หน่วยงานราชการ เป็นกลุ่มผู้ผลิตวารสารทางการเกษตรกลุ่มใหญ่ที่สุด จำนวน 57 แห่ง ผลิตวารสารทางการเกษตรมากเป็นอันดับแรก รวมทั้งสิ้น 63 ชื่อ โดยมีกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นหน่วยงานที่ผลิตวารสารมากที่สุด 23 ชื่อ รองลงมาคือสถาบันการศึกษามีจำนวนหน่วยงานที่ผลิตวารสาร 31 แห่ง ผลิตวารสารทางการเกษตรจำนวน 39 ชื่อ โดยมีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นหน่วยงานที่ผลิตวารสารมากที่สุด 17 ชื่อ รัฐวิสาหกิจมีจำนวนหน่วยงานที่ผลิตวารสาร 7 แห่ง ผลิตวารสารทางการเกษตร 7 ชื่อ และน้อยที่สุด คือ หน่วยงานอิสระ มีจำนวนหน่วยงานที่ผลิตวารสาร 2 แห่ง ผลิตวารสารทางการเกษตร 3 ชื่อ

ในหน่วยงานภาคเอกชนที่ผลิตวารสารทางการเกษตร ปรากฏว่า บริษัทห้างร้าน สถานประกอบการเกษตร เป็นกลุ่มผู้ผลิตวารสารกลุ่มใหญ่ที่สุด มีจำนวน 12 แห่ง ผลิตวารสารทางการเกษตร 14 ชื่อ รองลงมาคือ สำนักพิมพ์ มี 4 แห่ง ผลิตวารสารทางการเกษตรจำนวน 7 ชื่อ และน้อยที่สุดคือ มูลนิธิ มีจำนวน 2 แห่ง ผลิตวารสารทางการเกษตร 2 ชื่อ

จากข้อมูลที่ได้ พบว่า หน่วยงานราชการเป็นหน่วยงานที่ผลิตวารสารทางการเกษตรมากที่สุด อาจเนื่องจากหน่วยงานราชการมีหน้าที่หลักอย่างหนึ่ง คือ การศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อนำผลที่ได้ไปส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรของประเทศให้ก้าวหน้า นอกจากนี้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535-2539 ได้ระบุแนวทางการพัฒนาการเกษตรของชาติไว้ข้อหนึ่งว่า ให้มีการพัฒนาการเผยแพร่ และบริการข่าวสารการเกษตรและวิชาการเกษตร (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2535) เพื่อเป็นการตอบสนองนโยบายของรัฐ ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทางการเกษตร และเผยแพร่ผลการค้นคว้าวิจัยต่างๆ ของหน่วยงาน หน่วยงานราชการต่างๆ จึงมีการจัดทำวารสารทางการเกษตรกันมาก

ผลงานวิจัยที่พบในส่วนนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ มารศรี ศิวรักษ์ (2525) ที่พบว่า วารสารสังคมศาสตร์ส่วนใหญ่ จัดทำโดยหน่วยงานราชการ เช่นเดียวกับ รุ่งทิวา ศรัณยพิพัฒน์ (2536) ที่พบว่าผู้ผลิตทรัพยากรสารสนเทศทางการประมงเป็นหน่วยงานราชการมากที่สุด

ผลจากการวิจัยจึงสอดคล้องกับสมมุติฐานข้อที่ 1 ที่ตั้งไว้ว่า วารสารทางการเกษตรส่วนใหญ่ผลิตโดยหน่วยงานราชการ

2. วัตถุประสงค์ในการผลิตวารสารทางการเกษตร

ในด้านวัตถุประสงค์ของการผลิตวารสารทางการเกษตร พบว่า การผลิตวารสารทางการเกษตร มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการมากที่สุด 141 ชื่อ รองลงมาคือ เพื่อเป็นสื่อกลางความสัมพันธ์แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น ประสบการณ์ระหว่างหน่วยงาน และผู้เกี่ยวข้องในวงการเกษตร 96 ชื่อ และเพื่อรายงานความก้าวหน้าผลงานการค้นคว้าวิจัย 93 ชื่อ ผลการวิจัยที่พบสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรรณพิมล กุลบุญ และชลทิชา สุทธินิรันดร์กุล (2525) ที่พบว่าวารสารวิชาการที่จัดพิมพ์โดยคณะต่างๆ ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการ และผลงานวิจัย

เมื่อพิจารณาตามประเภทของหน่วยงานผู้ผลิต พบว่าหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ สถาบันการศึกษา หน่วยงานอิสระ บริษัทห้างร้าน สถานประกอบการเกษตร มูลนิธิและสมาคมทางการเกษตร มีวัตถุประสงค์ในการผลิตวารสารทางการเกษตรเพื่อเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการมากเป็นอันดับแรก ทั้งนี้เนื่องจากหน่วยงานเหล่านี้ต่างมีหน้าที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และเห็นว่าวารสารเป็นสื่อที่ใช้ในการเผยแพร่ผลงานวิชาการสู่กลุ่มเป้าหมายได้ดีที่สุด เมื่อพิจารณาประเภทของวารสารที่หน่วยงานต่างๆ ผลิต พบว่า ผลิตวารสารวิชาการมากที่สุด ซึ่งมีมากถึง 100 ชื่อ ประเภทของวารสารจึงเป็นเครื่องยืนยันวัตถุประสงค์ในการผลิตวารสารทางการเกษตร ดังนั้นวัตถุประสงค์ในการผลิตวารสารทางการเกษตรเพื่อเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ จึงมีมากที่สุด

3. ประเภทของวารสารทางการเกษตร

ในด้านประเภทของวารสารทางการเกษตร ซึ่งแบ่งเป็น 5 ประเภท คือ วารสารวิชาการ วารสารประชาสัมพันธ์ วารสารข่าว วารสารกรรมวิธีและสาระสังเขป และหนังสือพิมพ์ พบว่า วารสารทางการเกษตรที่ผลิตเป็นวารสารวิชาการมากที่สุด จำนวน 100 ชื่อ จำแนกได้เป็น

วารสารวิชาการและวิจัย 53 ชื่อ และวารสารกึ่งวิชาการ 47 ชื่อ วารสารที่ผลิตรองลงมา คือ วารสารประชาสัมพันธ์ มี 43 ชื่อ น้อยที่สุดคือวารสารครุชนิและสารสังเขป และหนังสือพิมพ์ มีประเภทละ 1 ชื่อ สาเหตุที่มีการผลิตวารสารประเภทวิชาการมากที่สุด อาจเนื่องจากหน่วยงานหลักที่เป็นแหล่งผลิตวารสารทางการเกษตร คือหน่วยงานราชการ และสถาบันการศึกษา ซึ่งหน่วยงานทั้งสองประเภทนี้จัดได้ว่าเป็นหน่วยงานด้านวิชาการ มีหน้าที่ในการศึกษาค้นคว้าวิจัยในสาขาวิชาการต่างๆ (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2535) และนำความรู้ที่ได้มาพัฒนาและแก้ไขปัญหาการเกษตรของประเทศ ผลงานวิจัยจะมาตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ จึงทำให้วารสารที่ผลิตออกมาเป็นวารสารวิชาการเป็นส่วนใหญ่

ผลจากการวิจัยนี้สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2 ที่กำหนดว่าประเภทของวารสารทางการเกษตรที่ผลิตส่วนใหญ่ เป็นวารสารวิชาการ

เมื่อพิจารณาตามหน่วยงานผู้ผลิต พบว่าสถาบันการศึกษาและสมาคมทางการเกษตร ผลิตวารสารทางวิชาการและวิจัยมากที่สุด 21 ชื่อ และ 11 ชื่อ ตามลำดับ รัฐวิสาหกิจ บริษัท ห้างร้าน สถานประกอบการเกษตร และสำนักพิมพ์ ผลิตวารสารกึ่งวิชาการมากที่สุด 4 ชื่อ 10 ชื่อ และ 7 ชื่อ ตามลำดับ หน่วยงานราชการและองค์กรระหว่างประเทศ ผลิตวารสารประชาสัมพันธ์ มากที่สุด 23 ชื่อ และ 3 ชื่อ ตามลำดับ

จากข้อมูลที่ได้มีข้อสังเกตว่า วารสารที่หน่วยงานต่างๆ ไม่ผลิตมี 2 ประเภท คือ วารสารครุชนิและสารสังเขป และหนังสือพิมพ์ ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะความรับผิดชอบของหน่วยงานที่ผลิตไม่เอื้อต่อการผลิตวารสาร 2 ประเภทนี้ และมีข้อจำกัดในการผลิต กล่าวคือ การผลิตวารสารครุชนิและสารสังเขป มีขั้นตอนการผลิตที่ค่อนข้างยุ่งยากซับซ้อนต้องมีการรวบรวมข้อมูลจากสิ่งพิมพ์ปฐมภูมิ ซึ่งต้องใช้เวลาและบุคลากรในการรวบรวมมาก ส่วนหนังสือพิมพ์ เป็นวารสารที่มีกำหนดออกในระยะสั้น ผู้ผลิตต้องเป็นผู้ที่มีเวลาและต้องใช้บุคลากรในการดำเนินการมากเช่นเดียวกัน

4. กำหนดออกของวารสารทางการเกษตร ปีแรกที่ออก และภาษาที่พิมพ์

ในด้านกำหนดออกของวารสารทางการเกษตร พบว่ามีกำหนดออกไตรมาสเดือนมากที่สุด 54 ชื่อ รองลงมาคือ รายเดือน และรายสองเดือน 33 ชื่อ และ 26 ชื่อ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พรพนิมล กุลบุญ และชลทิชา สุกชินันต์กุล (2525) ที่พบว่าวารสารวิชาการที่ตีพิมพ์โดยคณะต่างๆ ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีกำหนดออกปีละ 4 ฉบับมากที่สุด และผลการวิจัยของวนิดา วิศาลรักษ์กิจ (2529) ที่พบว่าวารสารวิชาการภาษาไทยทาง

ด้านวิทยาศาสตร์จัดพิมพ์เป็นรายสามเดือนมากที่สุด เมื่อพิจารณาตามประเภทของหน่วยงานผู้ผลิตพบว่า หน่วยงานผู้ผลิตเกือบทุกประเภทผลิตวารสารทางการเกษตรกำหนดออกรายสามเดือนมากที่สุด ยกเว้นบริษัทห้างร้าน สถานประกอบการเกษตร และสำนักพิมพ์ ผลิตวารสารรายเดือนมากที่สุด การที่วารสารส่วนใหญ่มีกำหนดออกรายสามเดือน อาจเป็นเพราะวารสารทางการเกษตรส่วนใหญ่เป็นวารสารวิชาการ ซึ่งการจัดทำวารสารวิชาการต้องผ่านขบวนการหลายขั้นตอน เช่น การจัดหาต้นฉบับ การตรวจแก้ไขต้นฉบับโดยผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้นๆ เพื่อให้แน่ใจว่าบทความที่ตีพิมพ์มีเนื้อหาถูกต้อง ส่วนบริษัทห้างร้านสถานประกอบการเกษตรและสำนักพิมพ์ ผลิตวารสารกำหนดออกรายเดือนมาก อาจเนื่องจากหน่วยงานดังกล่าวผลิตวารสารเพื่อการค้า จึงต้องออกวารสารเร็วกว่าหน่วยงานอื่นๆ

สำหรับปีที่เริ่มต้นออกของวารสารทางการเกษตรที่นำมาศึกษา พบว่า วารสารทางการเกษตร ได้รับการจัดพิมพ์เพิ่มขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะในระหว่างช่วงปี พ.ศ. 2520-2537 มีการผลิตวารสารชื่อใหม่ถึง 128 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 81.53 ของวารสารที่นำมาศึกษาทั้งหมด โดยเป็นวารสารที่ผลิตในช่วงปี พ.ศ. 2530-2534 มากที่สุด 46 ชื่อ (ร้อยละ 29.30) ส่วนระยะก่อนปี 2520 มีการจัดทำเพียง 29 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 18.47 ของวารสารที่นำมาศึกษาทั้งหมด

ในด้านภาษาที่พิมพ์ พบว่า วารสารทางการเกษตรส่วนใหญ่ตีพิมพ์เป็นภาษาไทย 141 ชื่อ รองลงมาคือ ภาษาอังกฤษ 15 ชื่อ และมีวารสาร 1 ชื่อ ที่ตีพิมพ์เป็นภาษาไทยและอังกฤษควบกัน คือวารสารเทคโนโลยีชีวภาพด้านพืช ผลการวิจัยพบว่า สอดคล้องกับผลการวิจัยของรุ่งทิภา ศรีฉษณิพัฒน์ (2536) ที่พบว่า ทรัพยากรสารนิเทศทางการประมงที่ตีพิมพ์เป็นภาษาไทยมากที่สุด รองลงมาคือภาษาอังกฤษ และภาษาไทยควบกับภาษาอังกฤษ

5. เนื้อหาวิชาของวารสารทางการเกษตร

ในด้านเนื้อหาวิชาของวารสารทางการเกษตร ซึ่งแบ่งเป็น 4 กลุ่มสาขาวิชาใหญ่ พบว่า วารสารทางการเกษตรมีเนื้อหาในสาขาสัตวศาสตร์มากที่สุด 84 ชื่อ รองลงมาคือ เนื้อหาสาขาพืชศาสตร์ 68 ชื่อ สาขาที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร 62 ชื่อ และน้อยที่สุดคือเนื้อหาสาขาวิทยาศาสตร์การอาหารและอุตสาหกรรมเกษตร 16 ชื่อ นอกจากนี้ยังพบว่า วารสารส่วนใหญ่มักเสนอเนื้อหาเฉพาะในสาขาใดสาขาหนึ่งเป็นหลัก ซึ่งมีถึง 118 ชื่อ รองลงมาคือเสนอเนื้อหาครอบคลุม 2 สาขา มีจำนวน 17 ชื่อ เสนอเนื้อหาครอบคลุม 4 สาขา จำนวน 12 ชื่อ และเสนอเนื้อหาครอบคลุม 3 สาขา จำนวน 10 ชื่อ ผลการวิจัยพบว่า สอดคล้องกับผลการวิจัยของรุ่งทิภา ศรีฉษณิพัฒน์ (2536) ที่พบว่า ทรัพยากรสารนิเทศทางการประมง มีลักษณะการเสนอ

เนื้อหาเช่นเดียวกันนี้

เมื่อพิจารณาเนื้อหาของวารสารตามประเภทของหน่วยงานผู้ผลิต พบว่า หน่วยงานที่ผลิตเนื้อหาครบทั้ง 4 สาขาคือหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ สถาบันการศึกษา สำนักพิมพ์ และสมาคมทางการเกษตร ส่วนหน่วยงานอิสระ และบริษัทห้างร้าน สถานประกอบการเกษตร ผลิตวารสารมีเนื้อหาใน 3 สาขา คือ สาขาพืชศาสตร์ สาขาสัตวศาสตร์ และสาขาที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร มุฉินิธิผลิตวารสารใน 2 กลุ่มสาขาวิชา คือ สาขาพืชศาสตร์ และสาขาที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ส่วนองค์กรระหว่างประเทศผลิตวารสารในสาขาสัตวศาสตร์เพียงสาขาเดียว

สำหรับรายละเอียดของเนื้อหาวิชาย่อยภายใต้แต่ละสาขาวิชาใหญ่ พบว่าในสาขาพืชศาสตร์มีเนื้อหาพืชไร่นามากที่สุด 45 ชื่อ ในสาขาสัตวศาสตร์ พบว่า มีเนื้อหาสัตวบาลมากที่สุด 43 ชื่อ ในสาขาวิทยาศาสตร์การอาหารและอุตสาหกรรม พบว่า มีเนื้อหาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอาหารมากที่สุด 13 ชื่อ และในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร พบว่า มีเนื้อหาปฐพีวิทยามากที่สุด 22 ชื่อ เมื่อพิจารณาตามประเภทของหน่วยงานผู้ผลิตพบว่า สถาบันการศึกษาเป็นหน่วยงานเดียวที่ผลิตวารสารกระจายไปในทุกเนื้อหาวิชาย่อยในแต่ละกลุ่มสาขาวิชาใหญ่ โดยผลิตเนื้อหาสัตวบาลมากที่สุด 19 ชื่อ

จากผลการวิจัยข้างต้นสรุปได้ว่าวารสารทางการเกษตร ที่ปรากฏโดยทั่วไปในท้องตลาดและศูนย์เอกสารทางการเกษตรต่างๆ มีเนื้อหากระจายไปในทุกสาขาวิชา โดยมีเนื้อหาสาขาสัตวศาสตร์มากที่สุด ส่วนเนื้อหาวิชาย่อยที่พบว่ามีเนื้อหาพืชไร่นามากที่สุด และรองลงมาคือ สัตวบาล อาจเนื่องจากสาขาพืชไร่นาเป็นสาขาที่ศึกษาเกี่ยวกับการผลิตพืชที่เป็นอาหารหลักในชีวิตประจำวันของคนไทย จึงมีการศึกษาค้นคว้าในสาขานี้มาก สำหรับเนื้อหาสัตวบาลเป็นสาขาที่ครอบคลุมเนื้อหากว้าง ศึกษาการผลิตสัตว์ทุกชนิดที่เป็นอาหารหลักของมนุษย์ คือ สุกร โคเนื้อ โคนม ไก่เนื้อ กระบือ ตลอดจนสัตว์ปีก จึงทำให้มีเนื้อหาอยู่ในสาขานี้มาก

ผลการวิจัยนี้ ไม่สอดคล้องตามสมมติฐานข้อที่ 3 ที่ตั้งไว้ว่า วารสารทางการเกษตร ที่ผลิตส่วนใหญ่เป็นวารสารในสาขาพืชศาสตร์

6. กลุ่มผู้ใช้เป้าหมายของวารสารทางการเกษตร

ในด้านกลุ่มผู้ใช้เป้าหมายของวารสารทางการเกษตร พบว่า กลุ่มผู้ใช้เป้าหมายอันดับแรกคือ นักวิชาการ นักวิจัย อาจารย์ มีจำนวน 135 ชื่อ รองลงมาคือกลุ่มประชาชนทั่วไป และกลุ่มนักเรียน นักศึกษา จำนวน 113 ชื่อ และ 109 ชื่อ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Cai และ Keefe (1993) ที่พบว่า วารสารทางการเกษตรที่ผลิตในประเทศจีน มีกลุ่มผู้ใช้

เป้าหมายหลักคือนักวิจัย เช่นเดียวกับ รุ่งทิวา ศรีชัยพันธ์ (2536) ที่พบว่า สารนิเทศทางการประมงมีกลุ่มผู้ใช้เป้าหมายหลักคือนักวิจัย หรือนักวิชาการ

จะเห็นว่ากลุ่มผู้ใช้เป้าหมายหลักของวารสารทางการเกษตรคือนักวิชาการ นักวิจัย อาจารย์ ซึ่งสอดคล้องกับประเภทของวารสารทางการเกษตรที่ผลิตโดยหน่วยงานต่างๆ คือมีการผลิตวารสารวิชาการมากเป็นอันดับแรก และในขณะเดียวกันยังสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการผลิตวารสารทางการเกษตร ที่พบมากที่สุดคือ เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ ผลจากการวิจัยนี้จึงเป็นไปตามสมมุติฐานข้อ 2 ที่ตั้งไว้ว่า ประเภทของวารสารทางการเกษตรที่ผลิตส่วนใหญ่เป็นวารสารวิชาการ โดยมีกลุ่มผู้ใช้เป้าหมายคือนักวิจัย นักวิชาการ

7. วิธีการเผยแพร่วารสารทางการเกษตร

ในด้านวิธีการเผยแพร่วารสารทางการเกษตร ซึ่งจำแนกเป็น 4 วิธีคือ การแจก เป็นอนิพนธ์นาการ การบอกรับเป็นสมาชิก การจำหน่ายปลีก และการแลกเปลี่ยน ผลการวิจัยพบว่า วารสารทางการเกษตรจำนวนสูงสุด 132 ชื่อ เผยแพร่โดยการแจกเป็นอนิพนธ์นาการวารสารจำนวน 85 ชื่อ เผยแพร่โดยการบอกรับเป็นสมาชิก วารสารจำนวน 62 ชื่อ เผยแพร่โดยการแลกเปลี่ยน และวารสารจำนวน 29 ชื่อ เผยแพร่โดยการจำหน่ายปลีก

หน่วยงานที่เผยแพร่โดยการแจกเป็นอนิพนธ์นาการเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ หน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ สถาบันการศึกษา หน่วยงานอิสระ บริษัทห้างร้านสถานประกอบการเกษตรมูลนิธิ สมาคมทางการเกษตร และองค์กรระหว่างประเทศ ในขณะที่วารสารที่ผลิตโดยสำนักพิมพ์มุ่งเผยแพร่โดยการบอกรับเป็นสมาชิก และจำหน่ายปลีก

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า วารสารทางการเกษตรส่วนใหญ่เผยแพร่โดยการแจกเป็นอนิพนธ์นาการ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พรตพัฒน์ กุลบุญ และชลทิชา สุทธิจันทร์กุล (2525) ที่พบว่าวารสารวิชาการที่จัดพิมพ์โดยคณะต่างๆ ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ส่วนใหญ่เผยแพร่โดยแจกเป็นอนิพนธ์นาการ เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ รุ่งทิวา ศรีชัยพันธ์ (2536) ที่พบว่า ทรัพยากรสารนิเทศทางการประมง ส่วนใหญ่เผยแพร่โดยแจกฟรีแก่บุคคล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ อาจเนื่องจากหน่วยงานผู้ผลิตวารสารทางการเกษตรส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานที่ไม่แสวงหากำไร การเผยแพร่วารสารจึงใช้วิธีการแจกเป็นอนิพนธ์นาการเป็นส่วนใหญ่ ผลงานวิจัยนี้จึงสอดคล้องสมมุติฐานข้อที่ 4 ที่ตั้งว่า วารสารส่วนใหญ่เผยแพร่โดยการแจกเป็นอนิพนธ์นาการ

การดำเนินการผลิตวารสารทางการเกษตรในประเทศไทย

1. การกำหนดแนวเรื่องเฉพาะในการจัดทำวารสารแต่ละฉบับ

ในการกำหนดแนวเรื่องเฉพาะในการจัดทำวารสารทางการเกษตร จำนวน 138 ชื่อ ที่ผู้ผลิตได้ตอบแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า การจัดทำวารสารทางการเกษตรมีการกำหนดแนวเรื่องเฉพาะในแต่ละฉบับมากกว่าไม่มีการกำหนดแนวเรื่องเฉพาะในแต่ละฉบับ (65 ชื่อ : 43 ชื่อ) และพบว่าวารสารจำนวนน้อยที่สุด 30 ชื่อ มีการกำหนดแนวเรื่องเฉพาะในบางฉบับ

2. การจัดหาบทความเพื่อลงในวารสาร

ในด้านการจัดหาบทความเพื่อลงในวารสาร พบว่า ผู้ผลิตวารสารทางการเกษตรใช้วิธีติดต่อผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้นๆ เขียนเรื่องให้มากที่สุดจำนวน 101 ชื่อ รองลงมาตามลำดับคือ มีบรรณาธิการ และเจ้าหน้าที่ในกองบรรณาธิการเขียนเองจำนวน 99 ชื่อ และใช้วิธีคัดเลือกจากบทความที่ผู้สนใจเขียนส่งมาจำนวน 75 ชื่อ นอกจากนี้ยังพบว่ามีวิธีการอื่นๆ ในการหาบทความมาลง ได้แก่ ใช้บทความที่เคยตีพิมพ์มาแล้วในวารสารและสิ่งพิมพ์อื่น เลือกผลงานวิจัยของหน่วยงานมาลงโดยขออนุญาตเจ้าของผลงาน ติดต่อขอเรื่องจากการสัมมนา รวบรวมจากข่าวในหนังสือพิมพ์ต่างๆ โดสอ้างแหล่งที่มาและขอให้เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานเขียนเรื่องให้

เมื่อพิจารณาตามประเภทของหน่วยงานผู้ผลิต พบว่า วารสารที่ผลิตโดยหน่วยงานราชการและสำนักพิมพ์ส่วนใหญ่ใช้ 2 วิธี คือ ติดต่อผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้นๆ เขียนเรื่องให้ และมีบรรณาธิการ เจ้าหน้าที่ในกองบรรณาธิการเขียนเอง วารสารที่ผลิตโดยรัฐวิสาหกิจ สหกรณ์ทางการเกษตร และองค์กรระหว่างประเทศ ส่วนใหญ่บรรณาธิการและเจ้าหน้าที่ในกองบรรณาธิการเขียนเอง สำหรับวารสารที่ผลิตโดยสถาบันการศึกษาและบริษัทห้างร้าน สถานประกอบการเกษตร ใช้วิธีติดต่อผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้นๆ เขียนเรื่องให้มากที่สุด

จะเห็นได้ว่าการจัดหาบทความเพื่อลงในวารสารทางการเกษตร ใช้วิธีติดต่อผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้นๆ เขียนเรื่องให้มากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวารสารทางการเกษตรส่วนใหญ่เป็นวารสารวิชาการ บทความในวารสารวิชาการควรเป็นบทความที่น่าเชื่อถือ ดังนั้นการติดต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้นๆ เขียนเรื่องให้ จึงเป็นวิธีที่ดีและเหมาะสม

3. การคัดเลือกบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร

ในด้านผู้คัดเลือกบทความเพื่อนำมาตีพิมพ์ พบว่า วารสารทางการเกษตรส่วนใหญ่ 93 ชื่อ ให้กองบรรณาธิการเป็นผู้คัดเลือกบทความ รองลงมาคือให้บรรณาธิการและให้ผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้นๆ เป็นผู้คัดเลือกบทความจำนวน 85 ชื่อ และ 34 ชื่อ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาตามประเภทของหน่วยงานผู้ผลิต พบว่า มีความสอดคล้องกันในหน่วยงานผู้ผลิตเกือบทุกประเภท คือให้กองบรรณาธิการเป็นผู้คัดเลือกบทความมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจาก กองบรรณาธิการเป็นกลุ่มที่รู้เรื่องเกี่ยวกับนโยบายการจัดทำวารสาร วัตถุประสงค์ในการผลิต และกลุ่มผู้ใช้เป้าหมายของวารสารดีกว่ากลุ่มอื่น ซึ่งจะทำให้คัดเลือกบทความได้ตรงตามกลุ่มผู้ใช้เป้าหมาย ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ดี นอกจากนี้ยังเป็นการระดมกำลังสมองในการคัดเลือกบทความซึ่งย่อมดีกว่าให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นผู้คัดเลือกบทความ

สำหรับหลักเกณฑ์การคัดเลือกบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร พบว่า วารสารทางการเกษตรส่วนใหญ่คัดเลือกบทความ โดยพิจารณาจากเนื้อหาสาระของบทความ รองลงมาตามลำดับคือ พิจารณาจากความทันสมัยของเรื่อง ความน่าเชื่อถือของบทความ ความต้องการของตลาด คุณวุฒิ ชื่อเสียง ประสบการณ์ของผู้เขียน และลำดับสุดท้ายพิจารณาจากส่วนวนภาษาในการเขียน

เมื่อพิจารณาตามประเภทของหน่วยงานผู้ผลิตพบว่า หลักเกณฑ์การคัดเลือกบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร มีความสอดคล้องกันในหน่วยงานเกือบทุกประเภท คือ คัดเลือกบทความโดยพิจารณาจากเนื้อหาสาระของบทความมากที่สุด

4. การจ่ายสิ่งตอบแทนแก่ผู้เขียนเรื่องในวารสาร

การจ่ายสิ่งตอบแทนแก่ผู้เขียนเรื่อง พบว่า วารสารทางการเกษตรส่วนใหญ่ 105 ชื่อ ไม่มีการจ่ายสิ่งตอบแทนแก่ผู้เขียนเรื่อง มีวารสารเพียง 33 ชื่อ มีการจ่ายสิ่งตอบแทนแก่ผู้เขียนเรื่อง โดยจำแนกเป็นวารสารที่ผลิตโดยหน่วยงานภาครัฐบาล 18 ชื่อ วารสารที่ผลิตโดยภาคเอกชน 9 ชื่อ และวารสารที่ผลิตโดยสมาคมทางการเกษตร 6 ชื่อ ผลการวิจัยพบว่า สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรณพิมล กุลบุญ และ ชลธิชา สุทธิจันทร์กุล (2525) ที่พบว่า การจัดทำวารสารวิชาการโดยคณะต่างๆ ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ส่วนใหญ่ไม่มีเงินค่าตอบแทนให้แก่ผู้เขียนเรื่อง

เมื่อวิเคราะห์สิ่งตอบแทนที่ผู้เขียนได้รับ พบว่า วารสารจำนวน 24 ชื่อ มอบ

วารสารให้เป็นอภิชนนทาการแก่ผู้เขียน โดยมีจำนวนสูงสุดที่มอบให้คือ มอบให้เป็นเวลานาน 1 ปี วารสารจำนวน 16 ชื่อ ให้ค่าตอบแทนเป็นเงิน โดยมีอัตราสูงสุดหน้าละ 200 บาท และบทความละ 500-1,000 บาท วารสาร 7 ชื่อ มอบสำเนาพิมพ์แก่ผู้เขียน โดยมีจำนวนสูงสุดที่มอบให้คือ 25 ชุด นอกจากนี้ยังพบว่ามีการวารสาร 13 ชื่อ ที่มอสิ่งตอบแทนแก่ผู้เขียนเรื่องมากกว่า 1 รายการ โดยวารสารคืนและป้อนเป็นวารสารชื่อเดียวที่มอสิ่งตอบแทนแก่ผู้เขียนเรื่องครบทั้ง 3 รายการ

5. การตรวจแก้ไขต้นฉบับ

การตรวจแก้ไขต้นฉบับ พบว่า วารสารทางการเกษตรส่วนใหญ่ 95 ชื่อ ให้กองบรรณาธิการ เป็นผู้ตรวจแก้ไขต้นฉบับ รองลงมาตามลำดับคือ ให้บรรณาธิการ ให้ผู้เขียนเจ้าของเรื่อง และให้ผู้ที่ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้นๆ เป็นผู้ตรวจแก้ไขต้นฉบับ เมื่อพิจารณาตามประเภทของหน่วยงานผู้ผลิต พบว่าวารสารที่ผลิตโดยหน่วยงานเกือบทุกประเภทตรวจแก้ไขต้นฉบับ โดยกองบรรณาธิการมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากกองบรรณาธิการวารสารประกอบด้วยบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญในสาขาต่างๆ และเป็นกลุ่มบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งให้รับผิดชอบในการจัดทำวารสารโดยตรง เหตุผลอีกประการหนึ่งคือ การให้กองบรรณาธิการเป็นผู้ตรวจแก้ไข อาจทำได้รวดเร็วกว่าการส่งต้นฉบับกลับคืนให้ผู้เขียนเจ้าของเรื่องตรวจแก้ไขเอง หรือส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจแก้ไข

6. การจัดพิมพ์วารสาร

ในด้านโรงพิมพ์และระบบที่ใช้พิมพ์วารสารทางการเกษตร พบว่า วารสารทางการเกษตรส่วนใหญ่พิมพ์โดยจ้างโรงพิมพ์ภายนอก และจำนวนน้อยที่สุดพิมพ์โดยใช้โรงพิมพ์ของหน่วยงาน ส่วนระบบที่ใช้ในการพิมพ์ พบว่า วารสารส่วนใหญ่พิมพ์ด้วยระบบออฟเซต และจำนวนน้อยที่สุดพิมพ์ด้วยระบบเลดเคอร์เพรส เมื่อพิจารณาตามประเภทของหน่วยงานผู้ผลิต พบว่า วารสารที่ผลิตโดยหน่วยงานเกือบทุกประเภทจัดพิมพ์โดยจ้างโรงพิมพ์ภายนอก และพิมพ์ด้วยระบบออฟเซตมากที่สุด การที่วารสารทางการเกษตรส่วนใหญ่พิมพ์โดยจ้างโรงพิมพ์ภายนอกมากที่สุด อาจเป็นเพราะหน่วยงานขาดบุคลากรผู้ชำนาญในการพิมพ์ หรืออาจเพราะหน่วยงานไม่มีโรงพิมพ์เป็นของตนเอง

ในด้านการผลิตอักขร พบว่า วารสารทางการเกษตรส่วนใหญ่ให้กองบรรณาธิการ

เป็นผู้พิสูจน์อักษร รองลงมาคือให้บรรณาธิการเป็นผู้พิสูจน์อักษร น้อยที่สุดคือให้ผู้เขียนเจ้าของเรื่องเป็นผู้พิสูจน์อักษรเอง เมื่อพิจารณาตามประเภทของหน่วยงานผู้ผลิต พบว่า การพิสูจน์อักษรมีความสอดคล้องกันในหน่วยงานผู้ผลิตเกือบทุกประเภท คือ ให้กองบรรณาธิการเป็นผู้พิสูจน์อักษรมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกองบรรณาธิการประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่าย การพิสูจน์อักษรจำเป็นต้องทำอย่างถี่ถ้วนต้องพิสูจน์ซ้ำหลายครั้ง และหลายคน เพื่อให้เกิดความผิดพลาดน้อยที่สุด นอกจากนี้ การที่จะส่งบทความให้ผู้เขียนเจ้าของเป็นผู้พิสูจน์อักษรเองอาจใช้เวลามากในการส่งเรื่องกลับคืนไปมา

ในด้านจำนวนพิมพ์วารสารทางการเกษตร พบว่าวารสารทางการเกษตรมีจำนวนพิมพ์ครั้งละ 1001-5,000 เล่ม มากที่สุด รองลงมาคือมีจำนวนพิมพ์ครั้งละ 30-500 เล่ม ส่วนจำนวนพิมพ์ครั้งละ 5,001-10,000 เล่ม มีน้อยที่สุด

เมื่อพิจารณาตามประเภทของหน่วยงานผู้ผลิต พบว่า วารสารที่ผลิตโดยหน่วยงานภาครัฐบาลส่วนใหญ่ และวารสารทั้งหมดที่ผลิตโดยสมาคมทางการเกษตร มีจำนวนพิมพ์ในช่วง 30 เล่ม ไปจนถึง 5,000 เล่ม ในขณะที่วารสารที่ผลิตโดยหน่วยงานภาคเอกชน มีจำนวนพิมพ์ตั้งแต่ 5,001 ไปจนถึง 50,000 เล่ม จะเห็นได้ว่าวารสารที่ผลิตโดยหน่วยงานภาคเอกชน มีจำนวนพิมพ์ครั้งละมากกว่าวารสารที่ผลิตโดยหน่วยงานภาครัฐบาล ทั้งนี้เนื่องจากวารสารที่ผลิตโดยหน่วยงานภาครัฐบาลส่วนใหญ่ผลิตเพื่อแจกเป็นอภินิทนาการ จึงมีจำนวนพิมพ์ครั้งละน้อยเล่ม ในขณะที่วารสารบางฉบับที่ผลิตโดยหน่วยงานภาคเอกชน โดยเฉพาะสำนักพิมพ์ผลิตวารสารเพื่อการค้า จึงมีจำนวนพิมพ์ครั้งละมากกว่าวารสารที่ผลิตโดยหน่วยงานภาครัฐบาล

ในด้านรูปแบบอื่นที่ออก พบว่า วารสารทางการเกษตรเกือบทั้งหมด 137 ชื่อ ไม่มีการออกในรูปแบบอื่น มีเพียงวารสารของสถาบันการศึกษาเพียง 1 ชื่อ ที่ออกในรูปแบบของวัสดุย่อส่วนประเภทไมโครฟิล์ม คือวารสารชื่อ บรรณานุกรมการเกษตรของประเทศไทย ผลิตโดย ศูนย์สนเทศการเกษตรแห่งชาติ สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

7. ระยะเวลาที่ใช้ในการผลิตวารสารทางการเกษตร

การกำหนดระยะเวลาการผลิตวารสาร พบว่า วารสารทางการเกษตรส่วนใหญ่จำนวน 113 ชื่อ มีการกำหนดระยะเวลาการผลิตวารสารในแต่ละขั้นตอน

สำหรับขั้นตอนการผลิตวารสารทางการเกษตรที่ใช้เวลามากที่สุด พบว่า วารสารทางการเกษตรส่วนใหญ่ 84 ชื่อ ใช้เวลามากที่สุดในขั้นตอนการจัดหาบทความ รองลงมาจำนวน 29 ชื่อ ใช้เวลามากที่สุดในขั้นตอนการจัดพิมพ์ และวารสารจำนวนน้อยที่สุด 7 ชื่อ ใช้เวลามาก

ที่สุดในขั้นตอนการคัดเลือกบทความ

ในด้านระยะเวลาการผลิตวารสารนับตั้งแต่จัดหาบทความจนพิมพ์วารสารออกเป็นรูปเล่ม พบว่า วารสารทางการเกษตรส่วนใหญ่ใช้เวลาผลิต 1-2 เดือน รองลงมาใช้เวลาผลิต 3-4 เดือน และวารสารจำนวนน้อยที่สุดใช้เวลาผลิต 1 ปี ขึ้นไป เมื่อพิจารณาระยะเวลาที่ใช้ในการผลิตตามกำหนดออกของวารสาร พบว่า ระยะเวลาที่ใช้ในการผลิตวารสารมีความสอดคล้องกับกำหนดออกของวารสาร

ในด้านารออกวารสาร พบว่า วารสารทางการเกษตรส่วนใหญ่ จำนวน 80 ชื่อ ออกเกินกำหนด รองลงมาจำนวน 57 ชื่อ ออกตามกำหนด และมีวารสารเพียง 1 ชื่อ ออกก่อนกำหนด คือ มติชนเทคโนโลยีชาวบ้าน ซึ่งเป็นวารสารที่ผลิตโดยสำนักพิมพ์เพื่อการค้า

สำหรับวารสารทางการเกษตรชื่อที่ออกเกินกำหนด จำนวน 80 ชื่อ เมื่อวิเคราะห์เกี่ยวกับระยะเวลาที่เกินกำหนด พบว่า วารสารจำนวนมากที่สุด 30 ชื่อ ออกเกินกำหนด 1-2 เดือน รองลงมาจำนวน 26 ชื่อ ออกเกินกำหนด 2-4 สัปดาห์ วารสารจำนวนน้อยที่สุด 2 ชื่อ ออกเกินกำหนด 1 ปีขึ้นไป

8. ปัญหาในการดำเนินการผลิตวารสารทางการเกษตร

การวิจัยนี้ได้แบ่งปัญหาในการดำเนินการผลิตวารสารทางการเกษตร ออกเป็น 5 กลุ่มใหญ่ คือ ปัญหาการจัดหาบทความ ปัญหาการคัดเลือกบทความ ปัญหาการตรวจแก้ไขต้นฉบับ ปัญหาการจัดพิมพ์ และปัญหาอื่นๆ ผลปรากฏว่าผู้ผลิตวารสารทางการเกษตรประสบปัญหาอื่นๆ ในจำนวนมากที่สุด รองลงมาคือ ปัญหาการจัดหาบทความ และน้อยที่สุดคือ ปัญหาการคัดเลือกบทความ

สำหรับปัญหาในแต่ละกลุ่ม พบดังนี้

ในด้านปัญหาการจัดหาบทความ พบว่า วารสารจำนวนสูงสุด 78 ชื่อ ประสบปัญหาขาดแคลนบทความที่จะนำมาลง รองลงมา 50 ชื่อ ประสบปัญหาผู้เขียนส่งต้นฉบับช้า น้อยที่สุด 20 ชื่อ ประสบปัญหาไม่มีผู้ติดตามทวงบทความ

ในด้านปัญหาการคัดเลือกบทความ พบว่า วารสารจำนวนสูงสุด 24 ชื่อ ประสบปัญหาบรรณาธิการรับผิดชอบการคัดเลือกบทความแต่เพียงผู้เดียวทำให้ล่าช้า รองลงมา 18 ชื่อ ประสบปัญหาขาดผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญในสาขาช่วยคัดเลือกบทความ และน้อยที่สุด 11 ชื่อ ประสบปัญหาไม่มีเกณฑ์ที่จะใช้เป็นแนวทางในการคัดเลือกบทความ

ในด้านปัญหาการตรวจแก้ไขต้นฉบับ พบว่า วารสารจำนวนสูงสุด 40 ชื่อ ประสบ

ปัญหาด้านฉบับที่ได้รับไม่ได้มาตรฐานขาดความสมบูรณ์ รองลงมา 22 ชื่อ ประสบปัญหาการส่งต้นฉบับให้ผู้เขียนแก้ไขใช้เวลานาน และน้อยที่สุด 16 ชื่อ ประสบปัญหาผู้ตรวจใช้เวลาในการตรวจพิจารณาแก้ไขนานเกินไป

ในด้านปัญหาการจัดพิมพ์ พบว่า วารสารจำนวนสูงสุด 42 ชื่อ ประสบปัญหาโรงพิมพ์ส่งงานไม่ตรงตามกำหนดเวลา รองลงมา 21 ชื่อ ประสบปัญหาโรงพิมพ์ของหน่วยงานมีงานพิมพ์มาก ต้องรอคิวงาน และน้อยที่สุด 3 ชื่อ ประสบปัญหาเย็บปกเข้าไม่เรียบร้อย

ในด้านปัญหาอื่นๆ พบว่า วารสารสูงสุด 71 ชื่อ ประสบปัญหาบรรณาธิการมีงานประจำด้านอื่นมากไม่มีเวลาพอที่จะท้าวารสารได้เต็มที่ รองลงมาจำนวน 62 ชื่อ ประสบปัญหาขาดแคลนกำลังคนช่วยในการผลิตวารสาร น้อยที่สุดจำนวน 7 ชื่อ ประสบปัญหาบรรณาธิการขาดความรู้และประสบการณ์ในการจัดทำวารสาร

เมื่อเปรียบเทียบปัญหาที่พบในแต่ละกลุ่มจะเห็นว่า ปัญหาขาดแคลนบทความที่จะนำมาลง เป็นปัญหาที่ผู้ผลิตวารสารประสบมากที่สุดจำนวน 78 ชื่อ รองลงมาตามลำดับ คือ บรรณาธิการมีงานประจำมากไม่มีเวลาพอที่จะท้าวารสารได้เต็มที่ ขาดแคลนกำลังคนช่วยในการผลิตวารสาร ผู้เขียนส่งต้นฉบับช้า โรงพิมพ์ส่งงานไม่ตรงตามกำหนดเวลา ต้นฉบับที่ได้รับไม่ได้มาตรฐาน ขาดความสมบูรณ์ ขาดแคลนเงินทุนในการผลิตวารสาร ต้นทุนในการผลิตสูง บรรณาธิการรับผิดชอบการคัดเลือกบทความแต่เพียงผู้เดียวทำให้ล่าช้า การส่งต้นฉบับคืนให้ผู้เขียนแก้ไขใช้เวลานาน และปัญหาที่พบน้อยที่สุด คือ การเย็บปกเข้าเล่มไม่เรียบร้อย

ผลการวิจัยในส่วนนี้จึงสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 5 ที่ตั้งไว้ว่า ปัญหาสำคัญในการผลิตวารสารทางการเกษตรคือ ขาดบทความที่จะนำมาลง

นอกจากนี้ยังพบว่าปัญหาสูงสุดในการผลิตวารสารในงานวิจัยนี้ แตกต่างจากผลการวิจัยของ มารศรี สิวรักษ์ (2518) ที่พบว่าการจัดทำวารสารสาขาสังคมศาสตร์ประสบปัญหาสำคัญคือ การขาดแคลนเงินทุน ขาดความรู้ความชำนาญในการจัดทำวารสาร หาผู้เขียนบทความที่มีคุณภาพไม่ได้ จึงส่งผลให้วารสารส่วนใหญ่ออกไม่ตรงตามกำหนดเวลา และผลการวิจัยของพรหมพิมล กุลบุญ และชลทิศา สุกธินิรันดรกุล (2525) ที่พบว่าปัญหาสำคัญในการจัดทำวารสารคือ ปัญหาการเงิน และบุคลากรไม่เพียงพอ เมื่อพิจารณาปัญหาที่พบจากงานวิจัยครั้งนี้ และจากงานวิจัยในอดีตโดยรวม จะสังเกตได้ว่าปัญหาต่างๆ ที่ผู้ผลิตวารสารประสบไม่มีความแตกต่างกันในตัวปัญหา แต่ปัญหาที่ประสบอาจอยู่ในระดับที่ต่างกัน และปัญหาดังกล่าวยังเป็นปัญหาเรื้อรังที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข

9. ข้อเสนอแนะในการดำเนินการผลิตวารสารทางการเกษตร

สำหรับข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการผลิตวารสารทางการเกษตร พบว่า ข้อเสนอแนะที่มีจำนวนผู้ตอบตั้งแต่ 10 รายขึ้นไป มีดังนี้ ควรให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาเป็นผู้ตรวจแก้ไขต้นฉบับและมีการประสานกับผู้เขียนเรื่องเป็นอย่างดี (20 ราย) ควรคัดเลือกบทความที่มีเนื้อหาที่จะเป็นประโยชน์ทางด้านเกษตร สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาของเกษตรกรได้ (19 ราย) ควรคัดเลือกบทความที่มีเนื้อหาทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์การเกษตร ในปัจจุบัน (19 ราย) ควรติดต่อขอต้นฉบับจากหลายๆ แหล่ง และมีบทความของกองบรรณาธิการสำรองไว้ (14 ราย) ควรมีสิ่งตอบแทนแก่ผู้เขียนเรื่องเพื่อเป็นแรงจูงใจแก่ผู้เขียนบทความ (11 ราย) ผู้จัดทำควรมีความกระตือรือร้นในการติดต่อขอบทความและติดตามทางต้นฉบับอย่างสม่ำเสมอ (11 ราย) ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือกบทความให้ชัดเจนและคัดเลือกบทความตามหลักเกณฑ์ที่ตั้งไว้ (11 ราย) การตรวจแก้ไขต้นฉบับควรคำนึงถึงภาษาไทยที่ถูกต้องหลีกเลี่ยงการใช้ศัพท์วิชาการ (10 ราย)

การทดสอบสมมติฐาน

สำหรับการทดสอบสมมติฐาน 5 ข้อ ตามที่ได้กำหนดไว้ สามารถสรุปได้ว่าผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐาน 4 ข้อ คือ วารสารทางการเกษตรส่วนใหญ่ผลิตโดยหน่วยงานราชการ วารสารที่ผลิตส่วนใหญ่เป็นวารสารวิชาการ โดยมีกลุ่มผู้ใช้เป้าหมายคือ นักวิจัย นักวิชาการ วารสารส่วนใหญ่เผยแพร่โดยวิธีแจกเป็นอนินทนาการ และปัญหาสำคัญที่ประสบในการผลิตวารสารคือ ขาดบทความที่น่ามาลง ส่วนสมมติฐานอีก 1 ข้อ ที่กำหนดไว้ว่า วารสารทางการเกษตรที่ผลิตส่วนใหญ่เป็นวารสารในสาขาพืชศาสตร์ พบว่า ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน กล่าวคือ ผลการวิจัยพบว่า วารสารส่วนใหญ่มีเนื้อหาสัตวศาสตร์

การที่ผลการวิจัยในด้านเนื้อหาของวารสารที่ผลิตไม่เป็นไปตามสมมติฐาน อาจเนื่องมาจากหน่วยงานผู้ผลิตวารสารทางการเกษตรที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านพืชโดยตรงมีเพียง 28 แห่ง ในขณะที่หน่วยงานผู้ผลิตที่มีหน้าที่รับผิดชอบทางด้านสัตว์มีถึง 50 แห่ง ทำให้เนื้อหาวิชาในสาขาพืชศาสตร์มีน้อยกว่าเนื้อหาสาขาสัตวศาสตร์ นอกจากนี้สาขาสัตวศาสตร์ยังครอบคลุมถึงเนื้อหาสาขาประมงด้วย จึงทำให้เนื้อหาสาขานี้ครอบคลุมกว้างออกไป เหตุผลอีกประการหนึ่งคือ เมื่อพิจารณาแนวโน้มทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในด้านการเกษตร พบว่า ด้านปศุสัตว์มีโอกาสขยายตัวได้มาก สินค้าที่สำคัญ ได้แก่ ไข่ และโคนม ด้านประมง มีศักยภาพที่จะขยายตัวได้สูง

(สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2535) ผู้ผลิตวารสารจึงเน้นเนื้อหาวิชาในสาขาสัตวศาสตร์มากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานผู้ผลิตวารสารทางการเกษตร

1. หน่วยงานผู้ผลิตวารสารทางการเกษตร ในประเภทที่ยังขาดแคลน ซึ่งได้แก่ วารสารกรรมวิธีและสารสังเคราะห์ เนื่องจากจะเป็นแหล่งข้อมูลเพื่อใช้ประกอบการค้นคว้าอ้างอิงของนักวิจัย นักวิชาการ นักเรียน นักศึกษา และบุคคลทั่วไป

2. หน่วยงานผู้ผลิตวารสารทางการเกษตร ในเนื้อหาวิชาที่ยังมีการผลิตน้อย ได้แก่ สิ่งแวดล้อมเกษตร เกษตรเคมี เกษตรชลประทาน ศึกษาศาสตร์เกษตร เป็นต้น รวมทั้งครอบคลุมบทความที่มีเนื้อหาที่จะเป็นประโยชน์ทางด้านเกษตร สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาของเกษตรกรได้ และให้มีเนื้อหาทันสมัยสอดคล้องกับสถานการณ์การเกษตรในปัจจุบัน

3. ในการจัดหาบทความเพื่อลงพิมพ์ในวารสารทางการเกษตร ผู้จัดทำควรพิจารณาจัดหาบทความจากแหล่งที่หลากหลาย เพื่อให้ได้บทความที่มีคุณภาพและจำนวนเพียงพอ และดำเนินการอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ สำหรับวารสารวิชาการควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกบทความให้ชัดเจน รวมทั้งควรมีสิ่งตอบแทนแก่ผู้เขียนบทความด้วย นอกจากนี้บทความที่นำมาลงควรมีลักษณะการนำเสนอที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้ใช้เป้าหมายของวารสารแต่ละกลุ่มด้วย

4. หน่วยงานผู้ผลิตวารสารทางการเกษตร โดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐบาล ซึ่งใช้บุคลากรของหน่วยงานทำหน้าที่เป็นบรรณาธิการ หรือกองบรรณาธิการวารสาร ควรพิจารณาให้บุคลากรเหล่านั้นได้หมุนเวียนทำหน้าที่เป็นบรรณาธิการได้เต็มเวลาเป็นครั้งคราว เพื่อให้สามารถติดตามต้นฉบับบทความวารสาร ตรวจสอบข้อบกพร่อง หรือติดต่อประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแก้ไขต้นฉบับ รวมทั้งดูแลกระบวนการอื่นๆ ในการผลิตวารสารได้เต็มที่ อันจะส่งผลให้วารสารที่ผลิตมีคุณภาพและออกได้ตามกำหนดเวลา

5. ในด้านการเผยแพร่วารสาร หน่วยงานผู้ผลิตควรมีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์วารสารที่ผลิตอย่างสม่ำเสมอด้วยวิธีการต่างๆ และควรจัดส่งวารสารที่ผลิตให้กับสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ หรือ หอสมุดแห่งชาติ เพื่อให้เป็นแหล่งกลางในการรวบรวมวารสารทางการเกษตร ซึ่งในขณะนี้ยังไม่มีหน่วยงานใดที่เป็นแหล่งกลางในการรวบรวมวารสารทางการเกษตร ที่มีการผลิตขึ้นในประเทศไทยได้ครบถ้วน

6. ควรมีการจัดตั้งหน่วยงานกลาง ชุมรม หรือสมาคม สำหรับผู้ผลิตวารสารทางการเกษตร โดยเฉพาะ เพื่อร่วมมือกันในการแก้ปัญหาการผลิตวารสารที่เกิดขึ้น และส่งเสริมให้มีการผลิตวารสารทางการเกษตรให้ได้มาตรฐานสากล

ข้อเสนอแนะสำหรับบรรณาธิการห้องสมุดทางการเกษตร

1. วารสารทางการเกษตรที่ได้จากการรวบรวมและวิเคราะห์ในการวิจัยครั้งนี้ มีหลายประเภท และผลิตเพื่อกลุ่มผู้ใช้เป้าหมายหลากหลาย บรรณาธิการห้องสมุดทางการเกษตรสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดหาวารสารประเภทต่างๆ ให้เหมาะสมแก่กลุ่มผู้ใช้ห้องสมุดได้
2. บรรณาธิการควรติดตามจัดหาวารสารทางการเกษตรที่เผยแพร่โดยการแจกเป็นอภินิพนธ์การให้ครบถ้วน เพื่อให้วารสารของห้องสมุดมีความสมบูรณ์ และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ใช้
3. ควรมีความร่วมมือระหว่างห้องสมุดทางการเกษตร ในการรวบรวมรายชื่อวารสารทางการเกษตรที่ห้องสมุดแต่ละแห่งมีอยู่ เพื่อให้ได้บรรณานุกรมวารสารทางการเกษตรที่ครบถ้วนสมบูรณ์ เป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้ในการเข้าถึงวารสารในสาขา

ข้อจำกัดในการวิจัย

รายชื่อวารสารทางการเกษตรที่รวบรวมจากห้องสมุดและศูนย์เอกสารทางการเกษตร 36 แห่ง ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ อาจยังไม่ครอบคลุมวารสารทางการเกษตรทั้งหมดที่มีอยู่ในห้องสมุด เนื่องจากวารสารบางชื่อหาตัวเล่มไม่พบ

แนวทางการวิจัยในอนาคต

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับการประเมินคุณค่าของวารสารทางการเกษตรที่ผลิตในประเทศไทย โดยเฉพาะวารสารชื่อที่มีอายุการออกมาเป็นเวลานาน เช่น กสิกร สารสนเทศและการเกษตร เป็นต้น
2. ควรมีการศึกษาการผลิตวารสารในสาขาวิชาอื่นๆ